

Evaluation of Urban Spaces for Children Based on Child-Friendly City Principles(Case Study: City of Ahvaz)

Sadegh Allahyari ¹ Mohammad Bafghizadeh²

Assistant Professor, of Geography, Payame Noor University, Tehran, Iran. E: allahyarisadegh@pnu.ac.ir

Assistant Professor, of Geography, Payame Noor University, Tehran, Iran. E: Mobafghizadeh@pnu.ac.ir

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Keywords

Urban space
Children
Child-friendly city
Ahvaz metropolis

Children, as one of the most sensitive and influential social groups, require environments that support their physical, mental, and social development. The main objective of this study is to evaluate the urban spaces of Ahvaz based on child-friendly city indicators and to identify the key factors affecting the development of child-friendly public spaces. This applied research was conducted using a mixed-method approach (quantitative and qualitative). The statistical population consisted of 30 urban experts, professionals, and managers in Ahvaz, selected purposefully based on theoretical saturation. Data were collected through structured questionnaires and interviews. Quantitative data were analyzed using Post Hoc and Tukey HSD tests, while qualitative data were analyzed using the Grounded Theory method. The results revealed significant differences among the eight urban districts of Ahvaz regarding child-friendly city indicators. Districts 6, 7, and 8 were in an unfavorable condition, districts 3 and 5 were at a moderate level, and districts 1, 2, and 4 showed relatively better conditions. The most important key factors affecting the creation of child-friendly public spaces identified include the security and safety of spaces, universal access, and the existence of green and open spaces. The findings indicate that the condition of urban spaces for children in Ahvaz is uneven and requires a serious review of urban policies and planning. The identified key factors can serve as a foundation for developing comprehensive strategies to improve children's urban living environments and move toward the realization of a child-friendly city.

Article History:

Received:

04 Jul 2025

Received in revised form:

28 Jan 2026

Accepted:

13 Feb 2026

Available online:

20 Feb 2026

Citation: Allahyari, S. & Bafghizadeh, M. (2026). Evaluation of Urban Spaces for Children Based on Child-Friendly City: Principles(Case Study: City of Ahvaz), Journal of Geography, 23 (87), 143-161.

<http://10.22034/jiga.2026.2060869.1408>

© The Author (s).

Publisher: Iranian Geographical Associati This is an

open access article under the CC BY NC license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Extended Abstract

Introduction

Children, as a part of human society, shape the future generation of every country, and their interaction with the surrounding environment requires their physical and mental development. The United Nations Children's Fund (UNICEF) and the United Nations Human Settlements Programme (UN-Habitat) (2004) launched the Child-Friendly Cities Initiative to create environments that meet the physical, psychological, cognitive, social, and economic needs and rights of children. The Child-Friendly City initiative was designed to enable children to live in their preferred places, increase their participation in the city, and ensure their rights are not violated. Preparing urban spaces for children not only enhances their social responsibilities for urban life but also encourages them to respect and contribute to the preservation and maintenance of urban environments and spaces in the future (Ahmadvand et al., 1401: 63). Existing empirical evidence suggests that, despite significant efforts to establish child-friendly cities, few cities in Iran and even globally can claim to have achieved this goal. Given the population growth in the city of Ahvaz and its planning for social-economic and environmental development, concerns have arisen regarding children's well-being, child-friendly spaces, and safer living environments for children in this city. Therefore, examining public spaces to implement child-friendly principles and promote child-friendly development in Ahvaz is essential. Creating positive and healthy environments plays a crucial role in supporting the well-being and development of children in this city. Additionally, analyzing strategies for evaluating and optimizing child-friendly urban spaces in Ahvaz, targeting public services and infrastructure for children, is necessary.

The main objective of this research is to evaluate public urban spaces in the metropolis of Ahvaz based on child-friendly city indicators and to identify key factors influencing the creation of desirable public spaces for children. In this regard, two key questions have been raised: First, what is the status of regions, neighborhoods, and urban spaces in Ahvaz in terms of child-friendly indicators? Second, what are the key factors affecting the creation of child-friendly public spaces in the metropolis of Ahvaz?

Methodology

The present research is applied in terms of purpose, descriptive-analytical in terms of method and nature, and employs both quantitative and qualitative strategies as well as a case study approach. In the research process, mixed quantitative and qualitative methods (pragmatism) were used in the stages of data collection, analysis, and interpretation of results. Quantitative data were collected through secondary data, a researcher-designed questionnaire with open-ended questions, and interviews with experts. The statistical population consisted of experts, specialists, and urban managers in the metropolis of Ahvaz. Using non-probability purposive sampling and theoretical saturation, 30 experts were selected. For data collection, structured questionnaires and interviews were used based on the research models and objectives. To analyze the data and assess the status of regions, neighborhoods, and urban spaces in Ahvaz in terms of child-friendly indicators, Post Hoc tests and Tukey's HSD test were employed. To examine the key factors affecting the creation of child-friendly public spaces in the metropolis of Ahvaz, qualitative analysis was conducted using Grounded Theory with the MAXQDA software. For this purpose, after data collection, the interview content was coded through open, axial, and selective coding, and the key factors influencing child-friendly spaces were identified.

Results and Discussion

The status of regions, neighborhoods, and urban spaces in Ahvaz was evaluated based on child-friendly city indicators, categorized into three levels: undesirable, relatively desirable, and desirable. The findings indicate a significant difference in child-friendly indicators across the eight regions of Ahvaz. The analysis revealed the following regarding the status of Ahvaz's regions:

Regions 6, 7, and 8***: These regions were at an undesirable level in terms of child-friendly indicators. They performed poorly in aspects such as safety and security of spaces, children's access to spaces, green and open spaces, play and leisure areas, sustainability and maintenance of spaces, flexibility of spaces, and privacy.

Regions 3 and 5***: These regions were at a moderate level in terms of child-friendly city indicators, with children's access to these indicators being relatively desirable.

Regions 1, 2, and 4***: These regions were in a better condition compared to other regions in Ahvaz regarding child-friendly city indicators. They performed desirably in terms of safety and security of spaces, children's access to spaces, green and open spaces, play and leisure areas, sustainability and maintenance of spaces, flexibility of spaces, and privacy.

Table (2) presents the status of regions, neighborhoods, and urban spaces in Ahvaz based on child-friendly indicators, categorized into undesirable, moderate, and desirable levels.

Conclusion

The case study results regarding the key factors influencing the creation of child-friendly public spaces in the metropolis of Ahvaz revealed that the key factors include: safety and security of spaces designated for

children, universal access for children to spaces, availability of green and open spaces for children, provision of play and leisure areas for children, children's participation and engagement in the community, sustainability and maintenance of children's spaces, education and cultural awareness in society, flexibility of spaces, and children's privacy. Additionally, smaller-scale factors include safe design, traffic safety, adequate lighting, sense of security, safe equipment and spaces, easy access, location, walkability, connectivity network, suitable green spaces, diversity of green spaces, clean spaces and environments, natural spaces, appropriate play areas, diverse activities, leisure opportunities, family participation, children's engagement with local organizations, sense of public participation, social connectivity, high-quality and sustainable materials, maintenance planning, education for children and families, cultural awareness, knowledge dissemination, multi-purpose spaces, adaptability and development potential, and preservation of privacy and tranquility.

Therefore, to transform Ahvaz into a child-friendly city, in addition to implementing the factors identified in this research, collaboration among the municipality, non-governmental organizations, families, and children themselves is essential. This process requires long-term planning, resource allocation, and active participation of all stakeholders.

Funding

This article is the result of the doctoral thesis of the first author at University of Mohaghegh Ardabili.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work declaration of competing interest none.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

References

- 1) Abedini, A. , Hosseinzadeh, R. and belali, M. (2024). Improving Child-Friendly urban spaces based on the right to the city model: the case study of Sardaran neighborhood of Urmia. *Sustainable city*, 7(3), 39-58. <https://doi.org/10.22034/jsc.2024.455779.1777> [Persian]
- 2) Abdolahi, A. A. and Azarnoosh, F. (2022). Evaluation of urban spaces for children based on the principles of a child-friendly city (Case study: Kerman). *Journal of Urban Social Geography*, 9(1), 77-96. <https://doi.org/10.22103/JUSG.2022.2062> [Persian]
- 3) Ahmadvand, M. , Soltani, Z. and goodarzi, M. (2022). Analyzing the child friendly city indicators in Ahvaz metropolis. *Geographical Urban Planning Research (GUPR)*, 10(3), 63-84. <https://doi.org/10.22059/jurbangeo.2022.339123.1662> [Persian]
- 4) Alami, R. , tavakolinia, J. and mohammadian mosammam, H. (2024). Comparative Analysis of Iranian Cities with Emphasis on Child-Friendly City The case of Tehran and Isfahan metropolises. *Geographical planning of space quarterly journal*, 13(4), 103-118. <https://doi.org/10.30488/gps.2024.430897.3704> [Persian]
- 5) Barati, G. , Ahmadi, M. and Rahmati, F. (2021). Climatic pathology of pedestrian bridges in Tehran metropolis. *Geography*, 18(67), 70-81. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.27172996.1399.18.4.5.6> [Persian]
- 6) Brown, C., de Lannoy, A., McCracken, D., Gill, T., Grant, M., Wright, H., & Williams, S. (2019). Child-friendly cities. *Cities & Health*, 3(1-2), 1-7.
- 7) Bruning, M. R., & Doek, J. E. (2021). Characteristics of an effective child protection system in the European and international contexts. *International journal on child maltreatment: research, policy and practice*, 4(3), 231-256.
- 8) Canbulut, T., & Çakırca, S. İ. (2025). Social equality of children in the context of social and political participation with the capability approach. *Cities*, 158, 105-122.

- 9) Cappa, C., & Petrowski, N. (2020). Thirty years after the adoption of the Convention on the Rights of the Child: Progress and challenges in building statistical evidence on violence against children. *Child Abuse Negl*, 110(Pt 1), 104- 118.
- 10) Dongnan, F. U. (2021). Build a new standard system that serves children's growth space-friendly. *China Constr*, 11, 22-25.
- 11) Erzak, N. W., Tahir, M. I., & Hutasoit, I. (2025). Implementation of Special Protection Policy in Child-Friendly City Program in Banda Aceh City, Aceh Province. *INFOKUM*, 13(02), 210-226.
- 12) Fan, J., Zheng, B., Liu, J., Tian, F., & Sun, Z. (2024). Research on child-friendly evaluation and optimization strategies for rural public spaces. *Buildings*, 14(9), 2948- 2959.
- 13) Farokhi, S. , Jalilisadrabad, S. and Mofidi Shemirani, S. M. (2024). Assessing the environmental quality of child-friendly public spaces and pedestrian access to it;Sample studies of Kermanshah sahneh city. *Journal of Urban Ecology Researches*, 15(4), 41-60. <https://doi.org/10.30473/grup.2023.63432.2695> [Persian]
- 14) Fasihi,H. and Parizadi,T. (2023). Comparative assessment of environmental quality of the inefficient fabrics of Tehran city (Case study: The neighborhoods of Region 3 in District 17 of Tehran Municipality). *Geography*, 21(79), 21-37. [Persian]
- 15) Glos, A. (2025). Children's right to play in times of war. *Bioethics*, 39(1), 26-40.
- 16) González-Carrasco, M. (2024). Child Friendly Cities. In *Encyclopedia of Quality of Life and Well-Being Research* (pp. 752-755). Cham: Springer International Publishing.
- 17) Hajzade,A. , Sarvar,R. and Farajirad,A. (2018). Analysis of the implementation process of Hamiyar Mozada City (Cfc) case study: Shiraz city. *Geography*, 15(55), 1-20. [Persian]
- 18) Iran Statistics Center.(2015) Detailed Results of the General Population and Housing Census of 2015.Khouzestan Province 526-575
- 19) Kamali, M. , Salehi Marzijrani, S. & Teimuri, M. (2024). explanation Feasibility of applying the child-friendly city approach in designing the open space of Mehr residential complex to improve the safety of children (Case study: Mehr Vahdat housing in Shiraz). *Journal of Sustainable Architecture and Urban Design*, 12(1), 151-166. [doi: 10.22061/jsaud.2024.10637.2210](https://doi.org/10.22061/jsaud.2024.10637.2210). [Persian]
- 20) Karamova, N., Khayrullayeva, N., Guliyeva, N., Ganbarli, U., Mustafazade, N., Aliyeva, S., & Mammadli, R. (2025). Comparative Study of Indicators of Mental Development of Primary School Children Living in Mountainous, Foothill and Coastal Areas. In *BIO Web of Conferences* (Vol. 151, p. 04015). EDP Sciences.
- 21) Karbalaie Hosseini Ghiyasvand, A.& Soheyli, J. (2014). Lovely city investigated the characteristics of children looked (Case study: the two municipal district of Qazvin). *Motaleate Shahri*, 3(9), 59-68. [Persian]
- 22) kiani,A. & esmaeel zade kovaki,A. (2012). Analysis and Planning "Child-Friendly City" (CFC) from the perspective of children (Case study: Quchan). *The Monthly Scientific Journal of Bagh-e Nazar*, 9(20), 51-62. [Persian]
- 23) Lu, P., & van Ameijde, J. (2025). The impact of high-density urban environments on children's play, a systematic review of current insights. *Cities & Health*, 1-20.
- 24) Mehdizadeh,N. , Ghorbanian,G. , Borna,R. , Morshedi,J. and Nilshz,H. (2025). Developing a model of a low- carbon cities in order to reduce climate change and sustainable development (a case study of Ahvaz metropolis). *Geography*, 22(83), 123-141. <https://doi.org/10.22034/iga.2024.2043983.1339> [Persian]
- 25) Moghani Rahimi,B. (2021). Healthy city planning with sustainable development approach (four regions of Kerman). *Geography*, 18(67), 131-141. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.27172996.1399.18.4.10.1> [Persian]
- 26) O'Connor, D., Lynch, H., & Boyle, B. (2021). A qualitative study of child participation in decision-making: Exploring rights-based approaches in pediatric occupational therapy. *Plos one*, 16(12), 975- 988.
- 27) Ortigoza, A., Alazraqui, M., Braverman-Bronstein, A., Caiaffa, W. T., Cartagena, D., Crespo, G., & Vert, C. (2023). Why do we need an urban health agenda that prioritizes children and adolescents in Latin America?. *Cities & health*, 7(1), 71-80.

- 28) Payà Rico, A., & Bantulà Janot, J. (2021). Children's right to play and its implementation: A comparative, international perspective. *Journal of new approaches in educational research*, 10(2), 279-294.
- 29) Powell, R. (2024). Child-Friendly Cities and Communities: opportunities and challenges. *Children's Geographies*, 25(10), 1-14.
- 30) Rakhimova, N., McAslan, D., & Pijawka, D. (2022). Measuring child-friendly cities: developing and piloting an indicator assessment tool for sustainable neighborhood planning. *Journal of Urbanism: International Research on Placemaking and Urban Sustainability*, 1-27.
- 31) Saberifar, R. (2023). Analysis of Influential Factors in Design Elements of Child-Friendly Urban Spaces by Using Children's Drawings (Case Study: Parks and Playgrounds in Mashhad). *Geography and Territorial Spatial Arrangement*, 13(47), 183-214. <https://doi.org/10.22111/gajj.2023.45759.3119> [Persian]
- 32) Sapsağlam, Ö., & Eryılmaz, A. (2024). Building Child-Friendly Cities for Sustainable Child Development: Child-Friendly City Scale-Child Form. *Sustainability*, 16(3), 1228
- 33) . Shahipour,S. , Tavaklan,A. and Sarver,R. (2020). Analyzing the Relationship between Urban Space Justice through Urban Adaptation Strategies and the Welfare of the Elderly in Different Urban Spaces (Case Study: Tehran Region 3). *Geography*, 17(63), 76-91. [Persian]
- 34) Vafadari Komarolya,D. , Nazmfar,H. , Hami,A. and Yazdani,M. H. (2024). Identifying of the aesthetic indicators of the urban landscape. *Geography*, 22(82), 149-164. <https://doi.org/10.22034/iga.2024.2036141.1318> [Persian]
- 35) Veisia, E. , Hosseini Siahgoli, M. and Damanbagh, S. (2024). A Study of Indicators of a Child-Friendly City with Emphasis on Children's Sports Facilities (Case study: Ahvaz). *Journal of Geography and Regional Development*, 22(3), 361-389. <https://doi.org/10.22067/jgrd.2024.89468.1464> [Persian]
- 36) Wilhelmsen, T., Øvreås, S., Roll-Hansen, H., Bjerknes, A.-L., & Thorrud, S. (2023). Developing child-friendly cities: Young children's participation in urban planning. *Journal of Childhood, Education & Society*, 4(3), 274–290.
- 37) Yang, Y., Wang, Q., Wu, D., Hang, T., Ding, H., Wu, Y., & Liu, Q. (2024). Constructing child-friendly cities: Comprehensive evaluation of street-level child-friendliness using the method of empathy-based stories, street view images, and deep learning. *Cities*, 154, 105-115.
- 38) Yoo, D. U., Lee, S., & Park, S. H. (2021). A study on international comparison and improvement measures for child-friendly city indicators for improving spatial welfare of children. *Journal of the Architectural Institute of Korea*, 37(10), 137-147.

ارزیابی فضاهای شهری برای کودکان براساس اصول شهر دوستدار کودک (مطالعه موردی: شهر اهواز)

صادق الهیاری ، محمد بافقی زاده^۱

۱. استادیار گروه جغرافیا، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. (نویسنده مسئول) E: allahyarisadegh@pnu.ac.ir

۲. استادیار گروه جغرافیا، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. E: Mobafghizadeh@pnu.ac.ir

چکیده	اطلاعات مقاله
<p>کودکان به عنوان یکی از حساس ترین و تأثیرگذارترین گروه های اجتماعی، نیازمند محیط هایی هستند که امکان رشد جسمی، ذهنی و اجتماعی آنها را فراهم آورد. هدف اصلی این پژوهش، ارزیابی فضاهای شهری کلان شهر اهواز بر اساس شاخص های شهر دوستدار کودک و شناسایی عوامل کلیدی مؤثر بر ایجاد فضاهای عمومی مناسب برای کودکان است.</p> <p>این مطالعه از نوع کاربردی و با رویکردی ترکیبی (کمی و کیفی) انجام شده است. جامعه آماری شامل ۳۰ نفر از کارشناسان، خبرگان و مدیران شهری اهواز بود که به صورت هدفمند و بر اساس اشباع نظری انتخاب شدند. داده ها از طریق پرسش نامه و مصاحبه ساختاریافته گردآوری شد. برای تحلیل داده های کمی از آزمون تعقیبی و آزمون توکی برای تحلیل داده های کیفی از روش گروند تئوری استفاده شد. نتایج تحلیل داده ها نشان داد که بین مناطق هشت گانه شهر اهواز از نظر شاخص های شهر دوستدار کودک تفاوت معناداری وجود دارد. مناطق ۶، ۷ و ۸ دارای وضعیت نامطلوب، مناطق ۳ و ۵ در سطح متوسط، و مناطق ۱، ۲ و ۴ در وضعیت مطلوب تری قرار دارند و مهم ترین عوامل کلیدی مؤثر بر ایجاد فضاهای عمومی دوستدار کودک شناسایی شده شامل امنیت و ایمنی فضاها، دسترسی فراگیر وجود فضاهای سبز و باز می باشد. پژوهش حاضر نشان داد که وضعیت فضاهای شهری برای کودکان در کلان شهر اهواز یکنواخت نبوده و نیازمند بازنگری جدی در سیاست گذاری ها و برنامه ریزی های شهری است. شناسایی عوامل کلیدی یاد شده می تواند مبنایی برای طراحی سیاست های جامع در راستای ارتقای کیفیت زندگی شهری کودکان و حرکت به سوی تحقق شهر دوستدار کودک باشد.</p>	<p>واژگان کلیدی: فضای شهری کودکان شهر دوستدار کودک کلان شهر اهواز</p> <p>تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۳/۱۸ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۱۱/۰۸ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۱۱/۲۴ تاریخ چاپ: ۱۴۰۴/۱۲/۰۱</p>

استناد: الهیاری، صادق و بافقی زاده، محمد. (۱۴۰۴). ارزیابی فضاهای شهری برای کودکان براساس اصول شهر دوستدار کودک (مطالعه موردی: شهر اهواز)، نشریه جغرافیا، (۸۷) ۲۳، ۱۶۵-۱۴۷.

 <http://doi.org/10.22034/jiga.2026.2060869.1408>

مقدمه و پیشینه

شهر محل اسکانی معرفی می‌گردد که در آن توسعه اجتماعی پیوسته رخ می‌دهد. در داخل این واحد خدماتی همچون ارائه سرپناه، اسکان، حمل‌ونقل، کار، استراحت و تفریح، پاسخگوی نیازهای جامعه است. (وفاداری کمارعلیا و همکاران، ۱۴۰۳: ۱۵۰). وضعیت محیط‌های شهری در سلامت ساکنان دارای نقشی تعیین‌کننده است. در چنین شرایطی اتخاذ رویکردهای برنامه‌ریزی و طراحی محیط برای ارتقا سلامت شهروندان ضروری است (مغانی رحیمی ۱۳۹۹: ۱۳۱). در یک دهه اخیر افزایش جمعیت در شهرها، ما را با پیدایش نیازهای جدید به خدمات، در حوزه‌های مختلف محیط شهری علی‌الخصوص مناسب‌سازی فضای شهری با شاخص‌هایی چون ایمنی، امنیت، دسترسی، سرزندگی، ارتباطات، مشارکت اجتماعی و نهایتاً حمل‌ونقل برای اقشار مختلف مواجه کرده است که باید تمهیداتی توسط برنامه‌ریزان و مدیران شهری در این زمینه اندیشه شود (شاهی پور و همکاران، ۱۳۹۸: ۷۷). به طور متوسط ۳۷ درصد جمعیت در کشورهای پیشرفته و حداکثر ۴۹ درصد در کشورهای کم‌توسعه یافته را کودکان تشکیل می‌دهند. تقریباً نیمی از کودکان، در سراسر جهان در مناطق شهری زندگی می‌کنند و اغلب به‌عنوان آسیب‌پذیرترین بخش از جمعیت مشاهده شده‌اند (حاجی‌زاده و همکاران ۱۳۹۶: ۶). کودکان به‌عنوان سرمایه‌های اصلی آینده و توسعه پایدار بشریت، نقش حیاتی در توسعه شهری و توسعه آینده جامعه ایفا می‌کنند (Canbulut & Çakırca, 2025: 107). این قشر به‌عنوان قشر کم‌توان جامعه در فضاها و مکان‌هایی رشد می‌یابند که نه تنها مناسب نیست، بلکه در پاره‌ای موارد خطرات و چالش‌هایی را نیز در بردارد و نیازمند مکان‌هایی مناسب و درخور نیازهای روحی و روانی کودکان هستند (عبدالهی و آذر نوش، ۱۴۰۱: ۷۷). به همین دلیل رشد عادلانه و سالم کودکان به‌عنوان یک موضوع اجتماعی و جامعه‌شناختی بزرگ جهانی مطرح شده است (Fan et al, 2024: 2948). توجه به کودکان سالم از زمان تصویب کنوانسیون سازمان ملل متحد در مورد حقوق کودک^۱ در سال ۱۹۸۹ شروع شد و علاقه فزاینده‌ای به چگونگی دستیابی به حقوق کودکان در سطوح محلی، ملی و جهانی شد (Powell, 2024: 2). چرا که شخصیت کودک با ارزش‌های جامعه‌ای که در آن متولد می‌شود، شکل می‌گیرد (کمالی و همکاران، ۱۴۰۳: ۱۵۳). مشارکت اجتماعی و سیاسی کودکان برای شهرهایی که مبتنی بر حقوق بشر هستند، نیز حیاتی است (Payà Rico & Bantulà Janot, 2021: 208). در این خصوص دولت‌های ملی معمولاً مسئول تحقق بخشیدن به حقوق کودکان هستند، ولی دولت‌های محلی نیز نقش اساسی در تضمین حقوق کودکان ایفا می‌کنند به‌گونه‌ای که تغییرات معنی‌داری در زندگی روزمره کودکان و جوانان ایجاد شود (Yang et al, 2024: 107). کودکان به‌عنوان بخشی از جامعه بشری نسل آینده هر کشوری را شکل داده‌اند و تعامل کودک با محیط پیرامون نیازمند رشد جسمانی و ذهنی اوست (اعلمی و همکاران، ۱۴۰۲: ۱۰۳). از سویی دیگر، بیش از شش میلیون کودک در محله‌های فقیرنشین در جهان زندگی می‌کنند که در برابر کمبود خدمات، آسیب‌پذیر و تحت‌تأثیر نابرابری‌های اجتماعی و بهداشتی در این محیط‌های شهری قرار دارند (Ortigoza et al, 2023: 73). در کنار آن علاقه روزافزون به این که چگونه تصمیم‌گیرندگان و برنامه‌ریزان شهری می‌توانند بهتر نیازها و علایق کودکان را برآورده سازند، منجر به افزایش توجه به مفهوم و الگوی شهر دوستدار کودک در سطح جهانی شده است (Wilhelmsen et al, 2023: 154). یکی از مهم‌ترین کارکردهای سیستم شهری، ایجاد محیط زندگی راحت برای همه اقشار است (فصیحی و پری‌زادی، ۱۴۰۲: ۲۴). کودکان به‌عنوان قشری که از نظر بدنی ضعیف هستند معمولاً توان استفاده از امکاناتی که بزرگسالان به‌راحتی از آنها استفاده می‌کنند را ندارند. به‌عنوان مثال رفتن بالای پل‌های عابر پیاده و یا استفاده از پل‌هایی که پله‌برقی دارند گاهی خطرناک را برای کودکان به همراه دارد. (براتی و همکاران، ۱۳۹۹: ۶۷). صندوق کودکان سازمان ملل متحد (یونیسف) و برنامه

1. Convention on the Rights of the Child (CRC)

سکونتگاه‌های انسانی سازمان ملل متحد (۲۰۰۴) ابتکار شهرهای دوستدار کودک را برای ایجاد محیط‌هایی که نیازها و حقوق فیزیکی، روانی، شناختی، اجتماعی و اقتصادی کودکان را برآورده کند، راه‌اندازی کردند (Bruning & Doek, 2021: 232). طرح شهر دوستدار کودک به این دلیل بود که کودکان بتوانند در مکان‌های موردعلاقه خود زندگی کنند و مشارکت خود را در شهر بالا ببرند و حقوق آنها ضایع نشود (عبدالهی و آذر نوش، ۱۴۰۱: ۷۷). همچنین این ابتکار به دنبال بهبود محیط‌های شهری با ارائه مناطق بازی ایمن و خدمات عمومی قابل‌دسترس است که به نفع سلامتی، حقوق و رفاه کلی کودکان است (Glos, 2025: 27). در این برنامه‌ها شهر دوستدار کودک به‌عنوان محیطی است که در آن نیازها، حقوق و رفاه کودکان در اولویت قرار دارد (ویسیا و همکاران، ۱۴۰۳: ۱۰). هدف شهر دوستدار کودک پرداختن به نیازها و حقوق جسمی، روانی، اجتماعی و اقتصادی کودکان در دنیای پیچیده شهری، از طریق بهبود محیط زندگی آنها است (Cappa & Petrowski, 2020: 107). آماده‌سازی فضای شهر برای کودکان هم مسئولیت‌های اجتماعی آنان را برای زندگی شهری بالا برده و هم باعث می‌شود که آنان در آینده بیشتر به محیط و فضاهای شهری احترام بگذارند و در حفظ و نگهداری آن بکوشند (احمدوند و همکاران، ۱۴۰۱: ۶۳). پیشینه تجربی موجود نشانگر آن است که علی‌رغم تلاش‌های مهم و اساسی که برای شکل‌گیری شهرهای دوستدار کودک به‌عمل آمده است، شهرهای اندکی در ایران و حتی جهان می‌توانند ادعا کنند که به چنین هدفی دست‌یافته‌اند. یکی از دلایل اصلی این ناکامی، عدم توجه به تمام ابعاد مهم و اساسی موردنیاز در شکل‌گیری شهرهای دوستدار کودک و عدم ساخت و طراحی شهرها بر اساس خصوصیات و ویژگی‌های کودکان می‌باشد. امروزه فضاهای عمومی شهرها بر اساس اصول و معیارهای استفاده بزرگسالان شکل‌گرفته است و اغلب فضاهای شهری، فاقد کیفیت برای استفاده کودکان و نوجوانان و به‌دوراز مشخصه‌های یک شهر دوستدار کودک می‌باشند؛ بنابراین، بررسی فضاهای دوستدار کودک، چالش‌ها و راهبردهای دوستدار کودک در برنامه‌ریزی شهری برای بهبود محیط شهری ضروری است. باوجوداین تلاش‌ها، بسیاری از شهرهای جهان، از جمله کلان‌شهر اهواز، هنوز نتوانسته‌اند به طور کامل معیارهای شهر دوستدار کودک را محقق کنند. با توجه به رشد جمعیت این شهر و برنامه‌ریزی برای توسعه اجتماعی - اقتصادی و محیط‌زیست این شهر، نگرانی‌هایی در مورد رفاه کودکان، فضای دوستدار کودک و محیط زندگی امن‌تر و ایمن‌تر برای کودکان در این شهر به وجود آمده است. به همین خاطر بررسی فضاهای عمومی برای اجرای اصول دوستدار کودک و توسعه دوستدار کودک در شهر اهواز ضروری است. چرا که ایجاد محیط‌های مثبت و سالم نقش مهمی در حمایت از رفاه و رشد کودکان در این شهر دارند. علاوه بر این واکاوی استراتژی‌های ارزیابی و بهینه‌سازی فضاهای دوستدار کودک شهری در اهواز که خدمات عمومی و زیرساختی کودکان را هدف قرار دهد لازم و ضروری است.

هدف اصلی این پژوهش، ارزیابی فضاهای عمومی شهری در کلان‌شهر اهواز بر اساس شاخص‌های شهر دوستدار کودک و شناسایی عوامل کلیدی مؤثر بر ایجاد فضاهای عمومی مطلوب برای کودکان است. در این راستا، دو پرسش کلیدی مطرح شده است: اول اینکه وضعیت مناطق، محلات و فضای شهر اهواز از نظر شاخص‌های دوستدار کودک چگونه است؟ و عوامل کلیدی مؤثر بر ایجاد فضاهای عمومی دوستدار کودک در کلان‌شهر اهواز کدام‌اند؟

نوآوری این پژوهش در تمرکز بر شهر اهواز به‌عنوان یکی از بزرگ‌ترین و پرجمعیت‌ترین کلان‌شهرهای ایران است که علی‌رغم جمعیت قابل‌توجه کودکان، تاکنون به طور سیستماتیک از منظر شاخص‌های شهر دوستدار کودک بررسی نشده است. این مطالعه با تمرکز بر ارزیابی عینی فضاهای شهری، به‌ویژه فضاهای عمومی، و تحلیل عوامل مؤثر بر رفاه کودکان، در پی ارائه راهبردهایی کاربردی برای بهبود محیط زندگی این قشر آسیب‌پذیر است. همچنین، بررسی این موضوع در بستری بومی و مقایسه آن با الگوهای جهانی، بر اهمیت و تازگی پژوهش می‌افزاید.

در این راستا، مطالعات متعددی در سطح ملی و بین‌المللی صورت گرفته است. به طوری که احمدوند و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی به تحلیل شاخص‌های شهر دوستدار کودک در کلان‌شهر اهواز پرداختند. نتایج مطالعه آنها نشان داد که شاخص‌های برآزش مدل تحلیل عاملی مرتبه اول حاکی از تأیید تمامی شاخص‌های (ایمنی و سهولت تردد کودکان؛ امنیت کودکان؛ فضای شهرسازی کودکان؛ دسترسی به خدمات، آموزش و فرهنگ؛ و شهر دوستدار کودک) می‌باشد. صابری‌فرد (۱۴۰۲) به تحلیل عوامل تأثیرگذار در طراحی عناصر فضاهای شهری دوستدار کودک با بهره‌گیری از نقاشی کودکان شهر مشهد پرداختند و به این نتیجه رسیدند که در صورت وجود المان‌ها در پارک‌های شهری، هم سلامت و آمادگی جسمانی کودکان تأمین خواهد شد و هم با حضور بیشتر کودکان در فضاهای شهری، سرزندگی، امنیت و اقبال بزرگسالان به این فضاها بیشتر خواهد شد. ویسیا و همکاران (۱۴۰۳) به بررسی شاخص‌های شهر دوستدار کودک با تأکید بر فضاهای ورزشی کودک شهر اهواز پرداختند. نتایج مطالعه آنها نشان داد که بیشترین وزن را شاخص مهارت‌های اجتماعی، شاخص اقتصادی، تجهیزات، دسترسی، ایمنی و امنیت و تنوع فعالیت به خود اختصاص داده و این شاخص‌ها مهم‌ترین شاخص‌های شهر دوستدار کودک هستند. عابدینی و همکاران (۱۴۰۳) در مطالعه‌ای ارتقای فضاهای شهری دوستدار کودک بر مبنای مدل حق شهر در محله سرداران ارومیه را مورد بررسی قرار دادند و به این نتیجه رسیدند که دسترسی‌های محلی محدوده در بعضی محله‌ها و قطعات ملکی موجود در این مسیرها مطابق اطلاعات گردآوری‌شده بیشترین پتانسیل شکل‌دهنده و ارتقای فضاهای دوستدار کودک مبتنی بر تأمین منافع همه گروه‌های سنی محله و کاربری‌های محله از طریق روابط فضایی همسایگی از جمله مسکونی و تجاری دارد. فرخی و همکاران (۱۴۰۳) به بررسی کیفیت محیطی فضاهای همگانی دوستدار کودک و دسترسی پیاده کودکان به آن در شهر صحنه کرمانشاه پرداختند و به این نتیجه رسیدند که انتخاب نوع حمل‌ونقل و نظارت اجتماعی به ترتیب بالاترین امتیاز و بحث آرامش و زیبایی کمترین امتیاز را کسب کرده است.

راخیمووا^۱ و همکاران (۲۰۲۲) به بررسی شهرهای دوستدار کودک به‌عنوان ابزار توسعه و آزمایش برنامه‌ریزی محله پایدار پرداختند و به این نتیجه رسیدند که محیط خانه، بهداشت و خدمات اجتماعی، منابع آموزشی، ایمنی، حفاظت و تحرک و دسترسی به بازی و تفریح مهم‌ترین شاخص‌های شهرهای دوستدار کودک هستند. ویلهلم سن^۲ و همکاران (۲۰۲۳) به بررسی توسعه شهرهای دوستدار کودک و مشارکت کودکان خردسال در برنامه‌ریزی شهری پرداختند. نتایج مطالعه آنها نشان داد که گفتگوهای میدانی، نقاشی و بازی سازنده، رفت‌وآمد، دردسترس بودن، فرصت‌های بازی خلاقانه و چالش‌برانگیز، زمین‌های بازی و پیاده‌روی ایمن، ویژگی‌های یک شهر دوستدار کودک هستند که می‌تواند به فرایندهای برنامه‌ریزی و توسعه شهر دوستدار کودک کمک کند ساپساغلام و اریلماز^۳ (۲۰۲۴) به بررسی ساخت شهرهای دوستدار کودک برای توسعه پایدار پرداختند و به این نتیجه رسیدند که خدمات آموزشی، محل زندگی مسکونی، خدمات پایه، ایمنی و امنیت، کیفیت شهری و محیطی، ارائه حمایت اقتصادی، اکولوژی و فضای سبز و بازیافت در فرایندهای ساخت شهرهای دوستدار کودک نقش اصلی را بر عهده دارند. پاول^۴ (۲۰۲۴) فرصت‌ها و چالش‌های شهرها و جوامع دوستدار کودک را مورد بررسی قرار داد. نتایج مطالعه وی گویای این بود که شهر دوستدار کودک فرصت‌های متعددی را ارائه می‌کنند که می‌تواند از طریق به‌رسمیت‌شناختن حقوق آنها در همه لایه‌های حکومت، به سود مدنی برای کودکان منجر شود. عدم تخصیص منابع، پشتیبانی و اختیارات سیاسی برای به فعلیت رساندن کامل مفهوم‌سازی شهر دوستدار کودک از چالش‌های مهم این الگو

¹- Rakhimova

²- Wilhelmsen

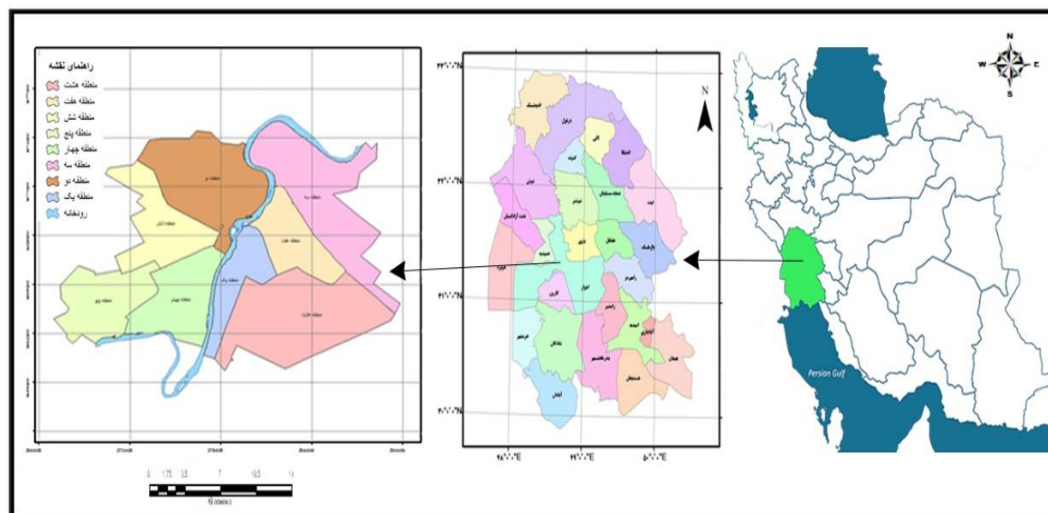
³- Sapsağlam & Eryılmaz

⁴- Powell

است. لو و ون آمیژده^۱ (۲۰۲۵) در مطالعه‌ای به بررسی تأثیر محیط‌های شهری با تراکم بالا بر بازی کودکان پرداختند و به این نتیجه رسیدند که درک کودکان از فضاهای بازی تحت تأثیر عواملی مانند محیط محلی، دوستی با کودک و سلامت خود کودکان است.

محدوده مورد مطالعه

شهر اهواز یکی از شهرهای حیاتی و مهم کشور است. شهر اهواز در حدود ۱۸۶.۵ کیلومتر مربع وسعت دارد و به عنوان مرکز استان خوزستان یکی از ۸ شهر بزرگ ایران است. این شهر بزرگ، مرکزی برای تجارت و صنعت در جنوب غربی ایران و مرکز تولیدات نفتی کشور است. با توجه به آمارنامه ۱۴۰۱ شهرداری اهواز، جمعیت این شهر در سال ۱۴۰۰ برابر با ۱۲۶۲۵۸۰ نفر بوده است و دارای ۸ منطقه شهری است (مهدی زاده و همکاران، ۱۴۰۳: ۱۲۹). همچنین اهواز از نظر تاریخی و فرهنگی نیز بسیار مهم است و شامل بناهای تاریخی و آثار باستانی متعددی می‌شود. در شکل شماره (۱) نقشه موقعیت جغرافیایی شهر اهواز در استان خوزستان به تفکیک شهرستان در استان و کشور آورده شده است.

شکل ۱. موقعیت جغرافیایی شهر اهواز، (ترسیم: نگارندگان، ۱۴۰۴)

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی، از نظر روش و ماهیت، توصیفی - تحلیلی بوده و در آن از دو راهبرد کمی و کیفی و موردی به کار گرفته شده است. در فرایند انجام پژوهش از روش‌های ترکیبی کمی و کیفی (پراگماتیسم) در مراحل گردآوری، و تحلیل داده‌ها، و تفسیر نتایج استفاده شده است. داده‌ها و اطلاعات کمی از طریق داده‌های ثانویه و پرسش‌نامه محقق ساخت با سؤالات باز و مصاحبه با کارشناسان استفاده شد. جامعه آماری کارشناسان/خبرگان و مدیران شهری در کلان‌شهر اهواز بوده است. با استفاده از روش نمونه‌گیری غیراحتمالی و به صوت هدفمند و با اشباع نظری ۳۰ کارشناس انتخاب شد. برای گردآوری داده‌ها و اطلاعات، با توجه به مدل‌ها و هدف تحقیق از پرسش‌نامه و مصاحبه ساختاریافته استفاده شد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها و اطلاعات و بررسی وضعیت مناطق، محلات و فضای شهر اهواز از نظر شاخص‌های دوستدار کودک از آزمون تعقیبی (Post Hoc) و آزمون توکی (Tukey HSD) و جهت بررسی عوامل کلیدی مؤثر بر ایجاد فضاهای عمومی

¹- Lu & van Ameijde

دوستدار کودک در کلان‌شهر اهواز تحلیل کیفی با استفاده از روش گروند تئوری و با نرم‌افزار مکس کیودا (MAXQDA) استفاده شد. برای این منظور بعد از جمع‌آوری اطلاعات، به صورت کدگذاری باز، محوری و انتخابی، محتوای مصاحبه‌ها کدگذاری و عوامل کلیدی مؤثر بر فضاهای دوستدار کودک شناسایی شد.

بحث و یافته‌ها

وضعیت مناطق، محلات و فضای شهر اهواز از نظر شاخص‌های دوستدار کودک (در سه دسته نامطلوب، نسبتاً مطلوب و مطلوب) مورد بررسی قرار گرفت و نشان می‌دهد که از نظر شاخص‌های دوستدار کودک در مناطق ۸ گانه شهر اهواز تفاوت معنی‌داری وجود دارد. بررسی یافته‌ها نشان داد که از بین ۸ منطقه کلانشهر اهواز وضعیت مناطق شهر اهواز به این صورت بوده است: وضعیت منطقه ۶ منطقه ۷ و منطقه ۸ از نظر شاخص‌های دوستدار کودک در سطح پایینی بوده و در حد نامطلوب بوده است. چرا که از نظر شاخص‌هایی چون امنیت و ایمنی فضاها، دسترسی کودکان به فضاها، فضاهای سبز و باز، فضای بازی و اوقات فراغت، پایداری و نگهداری فضاها و انعطاف‌پذیری فضاها و حریم خصوصی در سطح نامطلوبی قرار داشته‌اند. وضعیت مناطق ۳ و منطقه ۵ شهر اهواز از نظر شاخص‌هایی شهر دوستدار کودک در سطح متوسط بوده است. به طوری که دسترسی کودکان به شاخص‌های شهر دوستدار کودک نسبتاً مطلوب بوده است. بررسی مناطق ۱، منطقه ۲ و منطقه ۴ نیز نشان داد که وضعیت این سه منطقه از نظر شهر دوستدار کودک نسبت به سایر مناطق اهواز در وضعیت بهتری بوده است. به طوری که این مناطق از نظر شاخص‌های امنیت و ایمنی فضاها، دسترسی کودکان به فضاها، فضاهای سبز و باز، فضای بازی و اوقات فراغت، پایداری و نگهداری فضاها و انعطاف‌پذیری فضاها و حریم خصوصی در سطح مطلوبی قرار داشته‌اند. در جدول (۲) وضعیت مناطق، محلات و فضای شهر اهواز از نظر شاخص‌های دوستدار کودک آورده شده است که در سطح طبقه نامطلوب، متوسط و مطلوب قرار گرفته و دسته بندی شده‌اند.

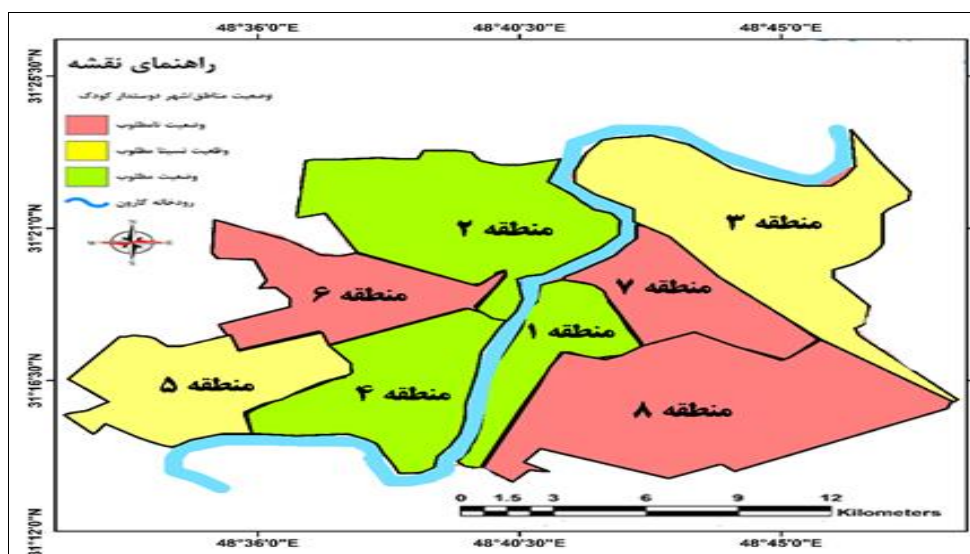
جدول ۲. وضعیت مناطق، محلات و فضای شهر اهواز از نظر شاخص‌های دوستدار کودک

مناطق	محلات	میزان عملکرد	شاخص‌های دوستدار کودک		
			طبقه اول	طبقه دوم	طبقه سوم
			اول	دوم	سوم
منطقه ۶	کوی مندلی، سیاحی، کیان، کمپلو جنوبی، کمپلو شمالی، پانزده خرداد، راه‌آهن، افشار، خشایار، سلیم‌آباد، شلنگ‌آباد، شهرک رزمندگان، عین دو، گلپه‌ار، گل دشت، لشکر،	نامطلوب	۱/۷۶		
منطقه ۷	حصیرآباد، خزعلیه، عامری، کارون، کوی رمضان، کوی سپیدار، کوی شهرداری، کوی طالقانی، آسیه‌آباد، آل صافی، چهارصد دستگاه، زیتون کارگری، سلطان منش، منبع آب، نیوساید		۱/۹۵		
منطقه ۸	راه ترابری، کوی فولادشهر، کوی ایثار، پارک شهروند، محله ایثار، صنایع فولاد، کوی امام، فاز ۵ پادادشهر، کوی آل طاهر، کوی طلاب، فاز ۲ پادادشهر، خروسی، رسالت شرقی، رسالت غربی، فاز ۱ پادادشهر، محله جهاد، منازل بنفشه، منازل جانبازان، منازل فولاد، نیوت		۲/۰۷		
منطقه ۳	منازل مخابرات، کوی آغاچاری، کوی بنیاد شهید، کوی پاستوریزه، کوی جواهری، کوی عابدین، کوی فدک، کوی فرهنگیان، کوی معلم، ملی حفاری، کوی مهاجرین، کوروش فاز ۱ و ۲، کوروش فاز ۳، کوروش فاز ۴، بهزادشهر، زیتون کارمندی، زرگان، زاویه، ملی راه، شهرک جانبازان، شهرک نفت، علی‌آباد	متوسط/نسبتاً مطلوب	۳/۰۰		

منطقه ۵	کوی ۲۲ بهمن، شهرک دانشگاه، فرهنگ شهر، شهرک پیام، شهرک اهواز، کریشان، ملاشیه و زعفرانیه	۳/۰۵
منطقه ۴	سیلو، دانشگاه شهید چمران، منازل شهرداری، کوی پیام، کوی مجاهد، پردیس ۱، پردیس ۲، چنیه علیا، رفیش آباد، سعدی، شهرک الهیه، شهرک برق، گیت بوستان، گلستان جنوبی، گلستان شمالی، لشکرآباد، معینزاده، منازل طبیعی	۳/۵۰
منطقه ۱	کوی دولتی، پادادشهر، کوی ابوذر، کوی طالقانی، کوی یوسفی، پاره ۶۰، آخر آسفالت، آزادشهر، باغ شیخ، باغ معین، زیباشهر، سی متری، صابین، عبدالحمید	۳/۵۱
منطقه ۲	امانیه، کیان آباد، سید خلف، کیان شهر، پدافند هوایی، زردشت، کیانپارس، مهرشهر	۴/۴۱
سطح معنی دای		
۰/۰۰۱ ۰/۰۰۵ ۰/۳۳۱		

منبع: (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴)

در (شکل ۲) نیز نقشه وضعیت مناطق، محلات و فضای شهر اهواز از نظر شاخص‌های دوستدار کودک با توجه به میانگین عددی هر یک از مناطق ۸ گانه آورده شده است. از ۸ منطقه مورد بررسی سه منطقه در وضعیت نامطلوب (مناطق ۶، ۷ و ۸)، دو منطقه در وضعیت نسبتاً مطلوب (مناطق ۳ و ۵) و سه منطقه (مناطق ۱، ۲ و ۴) در وضعیت مطلوب قرار داشته‌اند.

شکل ۲. وضعیت مناطق، محلات و فضای شهر اهواز از نظر شاخص‌های دوستدار کودک

منبع: (ترسیم: نگارندگان، ۱۴۰۴)

عوامل کلیدی مؤثر بر ایجاد فضاهای عمومی دوستدار کودک در کلان‌شهر اهواز

بررسی عوامل کلیدی مؤثر بر ایجاد فضاهای عمومی دوستدار کودک در کلان‌شهر اهواز باتوجه به خروجی حاصل از مصاحبه‌ها در نرم‌افزار مکس کیودا نسخه ۲۰۲۰ و نتایج کدگذاری‌ها در سه مرحله کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی انجام گرفت. در مرحله کدگذاری باز ابتدا با استفاده از پاسخ‌های باز، کدگذاری‌ها استخراج گردید و کدهای اولیه مشابه در یک دسته طبقه‌بندی گردند. طی کدگذاری باز مصاحبه‌ها به شناسایی ۸۱ مفهوم کلی منجر شد. دسته‌بندی این ۸۱ کد شناسایی شده بر اساس ویژگی‌های مشترک و خصوصیات هماهنگ آنها دسته‌بندی و ارائه شده است. کدگذاری محوری که شامل فرایند ربطدهی مقوله‌ها به زیرمقوله‌ها، و پیوند دادن مقوله‌ها در سطح ویژگی‌ها و ابعاد است نشان داد که

برای شناسایی عوامل کلیدی مؤثر بر ایجاد فضاهای عمومی دوستدار کودک در کلان‌شهر اهواز در کدگذاری محوری، تلاش شد مفاهیم یافته شده در کدگذاری باز بر اساس اشتراکات و سازگاری معنایی در کنار هم قرار گیرند و دسته‌بندی جدیدی ارائه شود که مفاهیم به صورت کلی‌تر معین شده‌اند. بر اساس کدگذاری محوری بر اساس مصاحبه و کدهای اختصاص یافته در نرم‌افزار مکس کیودا ۲۸ مقوله/عوامل خرد به‌عنوان کدگذاری محوری شناسایی شدند.

کدگذاری انتخابی که سومین مرحله از روش مورد استفاده است، نشان داد که در مرحله کدگذاری انتخابی و جوجه مشترک مقوله‌های به‌دست آمده از مراحل قبلی شناسایی شدند و باین وجود تعداد این مقوله‌ها دسته‌بندی شدند. با تحلیل‌های انجام شده و بر اساس کدگذاری انتخابی، ۸ مضمون فراگیر که به عنوان عوامل کلیدی مؤثر بر ایجاد فضاهای عمومی دوستدار کودک در کلان‌شهر اهواز تدوین شد که شامل ۸ دسته (۱) امنیت و ایمنی فضاهای مخصوص کودکان، (۲) دسترسی فراگیر کودکان به فضاها، (۳) وجود فضاهای سبز و باز برای کودکان، (۴) وجود فضای بازی و اوقات فراغت کودکان، (۵) مشارکت و ارتباط کودکان در جامعه، (۶) پایداری و نگهداری فضاهای کودکان، (۷) آموزش و فرهنگ‌سازی در جامعه، (۸) انعطاف‌پذیری فضاها و حریم خصوصی کودکان هستند. بر اساس کدگذاری‌های انجام شده و به صورت کلی همه مضامین، مقولات و مفاهیم به صورت کامل و بر اساس مصاحبه‌های عمقی و تحلیل و دسته‌بندی در نرم‌افزار مکس کیودا صورت گرفته با ۳۰ کارشناس منتخب در جدول (۳) ارائه شده است.

جدول ۳. عوامل کلیدی مؤثر بر ایجاد فضاهای عمومی دوستدار کودک در کلان‌شهر اهواز (کدگذاری‌ها)

کدگذاری انتخابی	کدگذاری محوری	کدگذاری باز	رنگ	کد پاسخگو	ناحیه	درصد
	طراحی ایمن	طراحی فضاهای عمومی با حداقل خطر برای کودکان	●	کارشناس (۱)	۴۳	۱/۰۹
		نصب نرده‌های محافظ زمین‌بازی کودکان	●	کارشناس (۲)	۳۵	۰/۸۹
		سطح‌های غیرلغزنده و دوری از اجسام تیز یا خطرناک	●	کارشناس (۳)	۴۷	۱/۲۰
	ایمنی ترافیک	محدودیت دسترسی وسایل نقلیه در نزدیکی فضاهای بازی کودکان	●	کارشناس (۴)	۵۵	۱/۴۰
امنیت و ایمنی فضاهای مخصوص کودکان		ایجاد مسیرهای ایمن برای عبور و مرور کودکان	●	کارشناس (۶)	۴۲	۱/۰۷
		دسترسی کودکان به مسیرهای امن بازی و پیاده‌روی	●	کارشناس (۸)	۴۵	۱/۱۵
		ایمنی ترافیک و تفکیک ترافیک	●	کارشناس (۲۱)	۲۷	۰/۶۹
		وجود نور کافی در شب	●	کارشناس (۳۰)	۱۹	۰/۴۸
		امکان دیده مناسب والدین یا مراقبان و کودکان.	●	کارشناس (۲۹)	۴۰	۱/۰۲
	احساس امنیت	احساس امنیت کودکان در شهر	●	کارشناس (۲۷)	۳۶	۰/۹۲
		احساس امنیت والدین از نبود خطرات شهر	●	کارشناس (۲۸)	۲۵	۰/۶۴
		حفاظت از خود و راهبردهای دفاعی	●	کارشناس (۲۶)	۳۰	۰/۷۶
تجهیزات و فضای ایمن		تجهیزات بازی ایمن کودکان در سطح شهر	●	کارشناس (۲۵)	۳۵	۰/۸۹
		وجود فضاهای امن برای کودکان	●	کارشناس (۲۴)	۲۷	۰/۶۹
		آسایش و عدم نگرانی والدین از ناامنی فضای شهری	●	کارشناس (۲۳)	۴۶	۱/۱۷
	دسترسی آسان	دسترسی کودکان با نیازهای ویژه به فضاهای عمومی	●	کارشناس (۲۲)	۴۵	۱/۱۵
		تجهیزات بازی برای کودکان با نیازهای ویژه	●	کارشناس (۲۱)	۴۰	۱/۰۲
	دسترسی فراگیر	مسیرهای هموار برای کودکان با نیازهای ویژه	●	کارشناس (۲۰)	۳۵	۰/۸۹
		دسترسی به حمل‌ونقل عمومی امن و آسان	●	کارشناس (۱۹)	۳۵	۰/۸۹
کودکان به فضاها	موقعیت مکانی	نزدیکی محل زندگی به فضاهای دوستدار کودک	●	کارشناس (۱۸)	۳۹	۰/۹۹
		دسترسی آسان کودکان و خانواده به فضای دوستدار کودک	●	کارشناس (۱۷)	۴۹	۱/۲۵

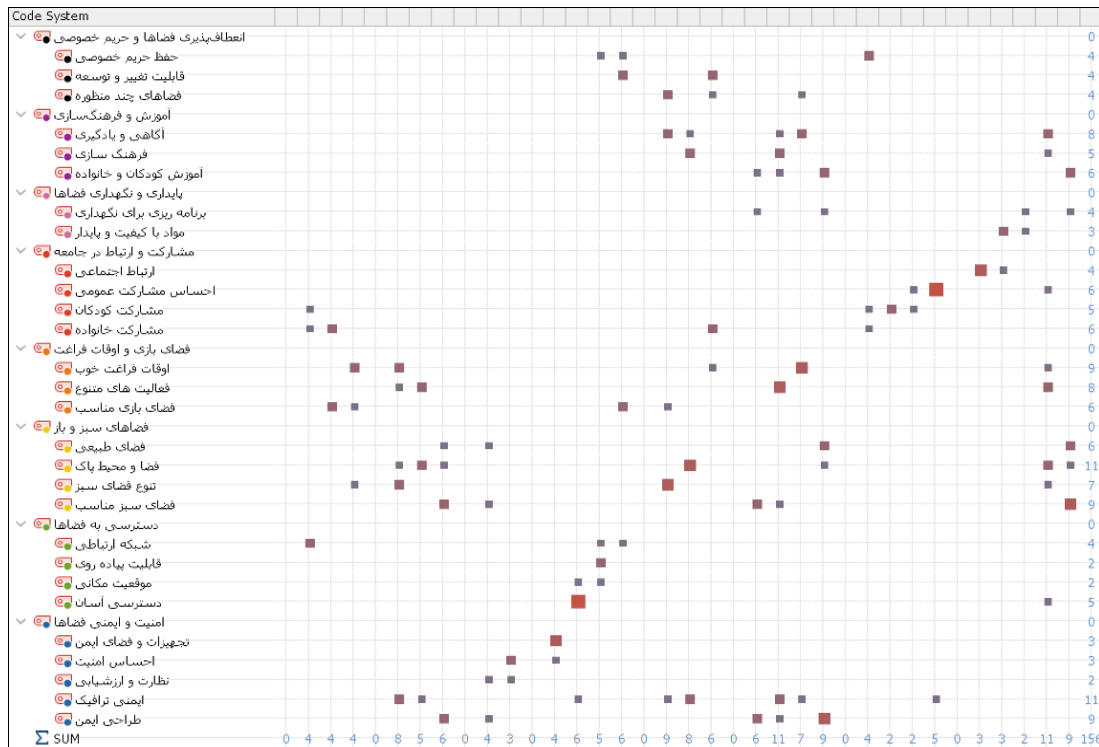
۱/۰۴	۴۱	کارشناس (۱۶)	●	قابلیت پیاده‌روی برای کودکان در فضای شهری	قابلیت پیاده‌روی	
۰/۷۱	۲۸	کارشناس (۱۵)	●	مناطق عابر پیاده ویژه کودکان		
۰/۶۶	۲۶	کارشناس (۱۴)	●	مجاورت به فضای بازی و پارک	شبکه ارتباطی	
۰/۵۸	۲۳	کارشناس (۱۳)	●	دسترسی به خدمات		
۰/۷۴	۲۹	کارشناس (۱)	●	فضاهای طراحی شده مخصوص کودکان	فضای سبز	
۰/۶۱	۲۴	کارشناس (۲)	●	فضاهای سبز کافی و کم‌خطر	مناسب	
۱/۰۲	۴۰	کارشناس (۳)	●	مقیاس عناصر و فضای سبز مناسب برای کودکان		
۰/۶۹	۲۷	کارشناس (۹)	●	فضاهای طبیعی متنوع و متفاوت	تنوع فضای سبز	وجود
۰/۲۵	۱۰	کارشناس (۸)	●	تنوع زیستی		فضاهای سبز
۱/۱۲	۴۴	کارشناس (۷)	●	فضاهای با اندازه مناسب (بزرگ‌تر و گاهی کوچک)،		و باز برای کودکان
۰/۳۸	۱۵	کارشناس (۶)	●	تمیزی محیط‌زیست	فضا و محیط	
۰/۳۶	۱۴	کارشناس (۵)	●	عدم وجود زباله	پاک	
۰/۷۴	۲۹	کارشناس (۴)	●	کاهش آلودگی هوا و آلودگی صوتی		
۱/۲۵	۴۹	کارشناس (۳)	●	محیط‌های غیررسمی و فضاهای پذیرایی، نگهداری کودکان		
۱/۱۵	۴۵	کارشناس (۲)	●	استفاده از عناصر طبیعی مانند درختان، چمن و آب	فضاهای طبیعی	
۰/۹۹	۳۹	کارشناس (۱)	●	ایجاد محیطی جذاب و آرام‌بخش برای کودکان		
۰/۵۳	۲۱	کارشناس (۱۲)	●	توزیع فضای سبز در شهر	فضای بازی	
۰/۵۱	۲۰	کارشناس (۱۱)	●	زمین‌های بازی کودکان	مناسب	
۰/۰۳۶	۱۴	کارشناس (۱۰)	●	زمین‌های ورزشی		
۱/۳۷	۵۴	کارشناس (۴)	●	ایجاد فضاهایی برای فعالیت‌های مختلف مانند دوچرخه‌سواری	فعالیت‌های متنوع	وجود فضای بازی و اوقات فراغت
۱/۵۸	۶۲	کارشناس (۶)	●	نقاشی، بازی‌های گروهی و استراحت		فراغت
۰/۷۹	۳۱	کارشناس (۵)	●	دویدن، پیاده‌روی، دوچرخه‌سواری، بازی‌های توپ، اسکیت برد، فوتبال		کودکان
۰/۴۳	۱۷	کارشناس (۷)	●	اوقات فراغت مناسب	اوقات فراغت	
۰/۳۶	۱۴	کارشناس (۸)	●	زمان تنهایی کم		
۰/۳۱	۱۲	کارشناس (۹)	●	آرامش و سکوت		
۱/۰۴	۴۱	کارشناس (۱۰)	●	خلاقیت، همکاری، اجتناب از کسالت در کودکان		
۱/۰۲	۴۰	کارشناس (۱۱)	●	مشارکت خانواده‌ها در ساخت فضای عمومی شهر	مشارکت خانواده	
۱/۷۶	۳۶	کارشناس (۱۲)	●	درگیر کردن والدین و کودکان در فرایند طراحی و برنامه‌ریزی فضاهای عمومی		
۱/۶۰	۶۳	کارشناس (۱۳)	●	مشارکت خانواده برای اطمینان از پاسخگویی به نیازهای واقعی کودکان		
۰/۸۷	۳۴	کارشناس (۱۴)	●	همکاری کودکان با مدارس، مهدکودک‌ها	مشارکت	
۱/۶۵	۶۵	کارشناس (۱۵)	●	همکاری کودکان با سازمان‌های محلی برای ایجاد فضاهای مور نیاز جامعه	کودکان با سازمان‌های	مشارکت و ارتباط
۱/۱۷	۴۶	کارشناس (۱۶)	●	مشارکت عمومی کودکان در رویدادها و کارهای عمومی	محلی	کودکان در جامعه
۰/۶۴	۲۵	کارشناس (۱۷)	●	ایجاد خودمختاری در کودکان		
۰/۷۴	۲۹	کارشناس (۱۸)	●	افزایش احساس مشارکت در کودکان	احساس	
۰/۶۱	۲۴	کارشناس (۱۹)	●	احساس شنیده‌شدن و احترام	مشارکت	
۱/۰۷	۴۲	کارشناس (۲۰)	●	احساس اجتماع/منسجم، نظم و ارزش‌های اجتماعی	عمومی	
۱/۴۵	۵۷	کارشناس (۲۱)	●	به‌رسمیت شناختن کودکان به‌عنوان تولیدکنندگان فعال		

اجتماعی	
۰/۹۷	۳۸ (۲۲) کارشناس ● احساس مسئولیت و احساس موفقیت در کودکان
۱/۰۲	۴۰ (۲۳) کارشناس ● ملاقات با همسالان/هم‌بازی‌ها/کودکان همسال
۰/۳۸	۱۵ (۲۴) کارشناس ● تقویت دوست‌یابی
۱/۳۵	۵۳ (۲۵) کارشناس ● تشکیل شبکه‌ای از روابط، ارتباطات اجتماعی و احساس تعلق
۱/۴۵	۵۷ (۲۶) کارشناس ● ارتباط با محیط (وابستگی به مکان)، همراهی با فضاهای کودکان
۱/۱۷	۴۶ (۲۷) کارشناس ● استفاده از مواد مقاوم و پایدار در ساخت تجهیزات
۰/۸۹	۳۵ (۲۸) کارشناس ● ایجاد فضاهایی با هزینه کم و نگهداری
۰/۴۶	۱۸ (۲۹) کارشناس ● افزایش طول عمر فضا
۱/۲۲	۴۸ (۳۰) کارشناس ● ایجاد برنامه‌های منظم برای بازرسی از فضای کودکان
۱/۲۵	۴۹ (۱) کارشناس ● برنامه‌ریزی تعمیر و نگهداری فضاها و تجهیزات کودکان
۲/۰۶	۸۱ (۲) کارشناس ● ارائه آموزش‌هایی در مورد نحوه استفاده ایمن و مسئولانه از فضاهای عمومی برای کودکان و خانواده‌ها
۲/۰۹	۸۲ (۳) کارشناس ● ارائه آموزش‌هایی در مورد نحوه استفاده ایمن و مسئولانه از فضاهای عمومی برای خانواده
۰/۹۷	۳۸ (۴) کارشناس ● فرهنگ‌سازی برای احترام به فضاهای عمومی
۱/۳۰	۵۱ (۵) کارشناس ● تشویق جامعه به مشارکت در حفظ و نگهداری فضاهای عمومی
۰/۵۱	۲۰ (۶) کارشناس ● آگاهی از حقوق کودکان
۰/۵۹	۲۳ (۷) کارشناس ● یادگیری و توسعه شایستگی
۰/۷۴	۲۹ (۸) کارشناس ● ایجاد محیط‌های یادگیری حمایتی
۱/۴۸	۵۸ (۹) کارشناس ● طراحی فضاهایی که بتوانند برای فعالیت‌های مختلف استفاده شوند
۱/۵۵	۶۱ (۱۰) کارشناس ● طراحی فضاهایی که قابلیت تطبیق با نیازهای کودکان را داشته باشد
۱/۴۰	۵۵ (۱۱) کارشناس ● امکان توسعه و تغییر فضاها در آینده باتوجه به رشد جمعیت
۱/۶۰	۶۳ (۱۲) کارشناس ● امکان توسعه و تغییر فضاهای کودکان باتوجه به تغییر نیازهای آنها
۱/۹۶	۷۷ (۱۳) کارشناس ● ایجاد فضاهایی برای استراحت و آرامش کودکان و خانواده‌ها، دور از سروصدای زیاد
۲/۰۹	۸۲ (۱۴) کارشناس ● حفظ حریم خصوصی در طراحی فضاها به‌گونه‌ای که حریم خصوصی کودکان و خانواده‌ها حفظ شود

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴

در شکل (۳) نقشه پراکنش و مقدار پاسخ‌های هر کدام از ۲۸ کدگذاری محوری ۸ کدگذاری انتخابی، بر اساس نظرات ۳۰ کارشناس ارائه شده است. بر اساس کدگذاری‌های صورت گرفته عوامل کلیدی مؤثر بر ایجاد فضاهای عمومی دوستدار کودک در کلان شهر اهواز تدوین شد که شامل ۸ دسته (۱) امنیت و ایمنی فضاهای مخصوص کودکان، (۲) دسترسی فراگیر کودکان به فضاها، (۳) وجود فضاهای سبز و باز برای کودکان، (۴) وجود فضای بازی و اوقات فراغت کودکان، (۵) مشارکت و ارتباط کودکان در جامعه، (۶) پایداری و نگهداری فضاهای کودکان، (۷) آموزش و فرهنگ‌سازی در جامعه، (۸) انعطاف‌پذیری

فضاها و حریم خصوصی کودکان و ۲۸ عامل خردتر طراحی ایمن، ایمنی ترافیک، روشنایی کافی، احساس امنیت، تجهیزات و فضای ایمن، دسترسی آسان، موقعیت مکانی، قابلیت پیاده‌روی، شبکه ارتباطی، فضای سبز مناسب، تنوع فضای سبز، فضا و محیط پاک، فضاهای طبیعی، فضای بازی مناسب، فعالیت‌های متنوع، اوقات فراغت، مشارکت خانواده، مشارکت کودکان با سازمان های محلی، احساس مشارکت عمومی، ارتباط اجتماعی، مواد باکیفیت و پایدار، برنامه‌ریزی برای نگهداری، آموزش کودکان و خانواده‌ها، فرهنگ‌سازی، آگاهی و یادگیری، فضاهای چندمنظوره، قابلیت تغییر و توسعه و حفظ حریم خصوصی و آرامش بوده‌اند که در این شکل به تفکیک عوامل کلی و با توجه به نظرات ۳۰ کارشناس مورد بررسی ارائه شده است.

شکل ۳: پراکنش و مقدار پاسخ‌های کارشناسان در مورد عوامل. (منبع، یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۴)

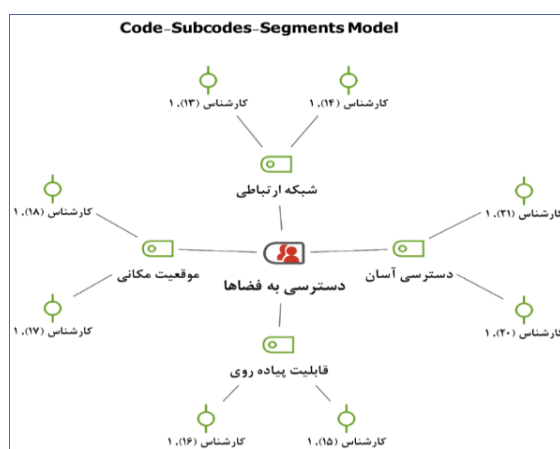
بعد از کدگذاری‌ها و شناسایی عوامل مؤثر بر ایجاد فضاهای عمومی دوستدار کودک در کلان‌شهر اهواز به تحلیل هر یک از عوامل کلی و خردتر پرداخته شد.

امنیت و ایمنی فضاهای مخصوص کودکان

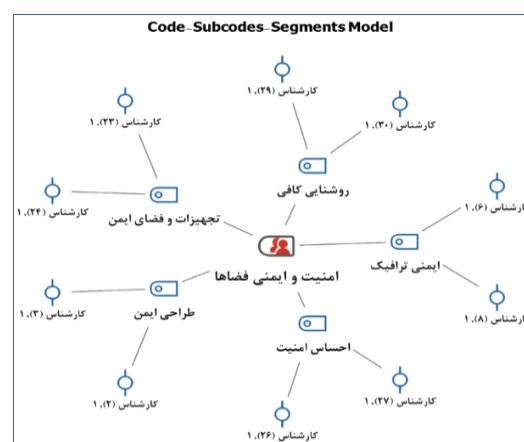
بررسی عوامل امنیت و ایمنی فضاهای مؤثر بر ایجاد فضاهای عمومی دوستدار کودک در کلان‌شهر اهواز منجر به شناسایی ۵ عامل خردتر شد. بررسی عوامل امنیت و ایمنی فضاهای مخصوص کودکان نشان داد که طراحی ایمن، ایمنی ترافیک، روشنایی کافی، احساس امنیت و تجهیزات و فضای ایمن مهم‌ترین عوامل امنیت و ایمنی فضاهای مؤثر بر ایجاد فضاهای عمومی دوستدار کودک در کلان‌شهر می‌باشد. بررسی عوامل امنیت و ایمنی فضاهای مؤثر بر ایجاد فضاهای عمومی دوستدار کودک که در نرم‌افزار مکس کیودا کدگذاری شد به صورت شکل (۴) آورده شده است. این عوامل به عنوان محرکی در جهت ایجاد شهر دوستدار کودک عمل می‌کنند.

دسترسی فراگیر کودکان به فضاها

بررسی عوامل دسترسی فراگیر کودکان به فضاها مؤثر بر ایجاد فضاهای عمومی دوستدار کودک در کلان‌شهر اهواز منجر به شناسایی ۴ عامل خردتر شد. بررسی عوامل دسترسی فراگیر کودکان به فضاها نشان داد که دسترسی آسان، موقعیت مکانی، قابلیت پیاده‌روی و شبکه ارتباطی مهم‌ترین عوامل دسترسی فراگیر کودکان به فضاها مؤثر بر ایجاد فضاهای عمومی دوستدار کودک در کلان‌شهر می‌باشد. بررسی عوامل دسترسی فراگیر کودکان به فضاها مؤثر بر ایجاد فضاهای عمومی دوستدار کودک که در نرم‌افزار مکس کیودا کدگذاری شد به صورت شکل (۵) آورده شده است. این عوامل نیز به عنوان محرکی در جهت ایجاد شهر دوستدار کودک عمل می‌کنند.

شکل ۵: عوامل دسترسی فراگیر کودکان مؤثر بر ایجاد فضاهای عمومی دوستدار کودک. منبع: (یافته‌های پژوهش)

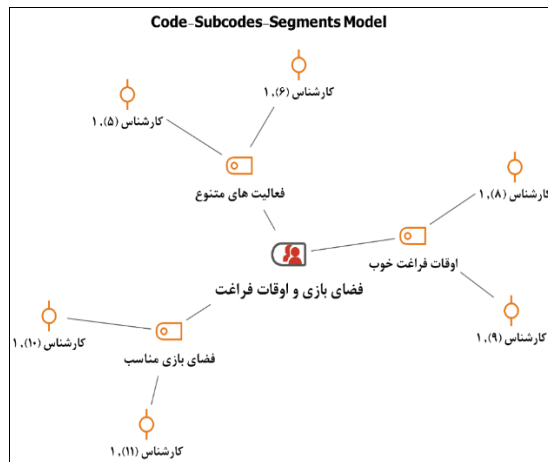
شکل ۴: عوامل امنیت و ایمنی فضاهای مؤثر بر ایجاد فضاهای عمومی دوستدار کودک. منبع: (یافته‌های پژوهش)

وجود فضاهای سبز و باز برای کودکان

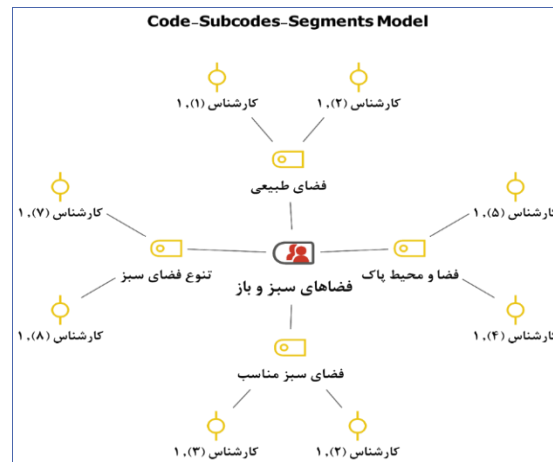
کدگذاری‌های مرتبط با وجود فضاهای سبز و باز برای کودکان به شناسایی و استخراج ۴ عامل خردتر منجر شد. وجود عوامل مرتبط با فضاهای سبز و باز برای کودکان در کلان‌شهر اهواز نشان داد که فضای سبز مناسب، تنوع فضای سبز، فضا و محیط پاک و فضاهای طبیعی مهم‌ترین عوامل مرتبط با وجود فضاهای سبز و باز برای کودکان در کلان‌شهر اهواز می‌باشند. عوامل شناسایی شده با استفاده از کدگذاری‌های انجام گرفته در نرم‌افزار مکس کیودا به صورت شکل (۶) آورده شده است.

وجود فضای بازی و اوقات فراغت کودکان

کدگذاری‌های مرتبط با وجود فضای بازی و اوقات فراغت کودکان نیز به شناسایی و استخراج ۳ عامل خردتر منجر شد. بررسی عوامل وجود فضای بازی و اوقات فراغت کودکان نشان داد که فضای بازی مناسب، فعالیت‌های متنوع و اوقات فراغت مهم‌ترین عوامل مرتبط با ایجاد شهر دوستدار کودک در کلان‌شهر اهواز با توجه به وجود فضای بازی و اوقات فراغت کودکان می‌باشند. عوامل وجود فضای بازی و اوقات فراغت کودکان شناسایی شده با استفاده از کدگذاری‌های انجام گرفته در نرم‌افزار مکس کیودا به صورت شکل (۷) آورده شده است.

شکل ۷: عوامل وجود فضای بازی و اوقات فراغت کودکان مؤثر بر ایجاد فضاهای عمومی دوستدار کودک. (یافته های پژوهش)

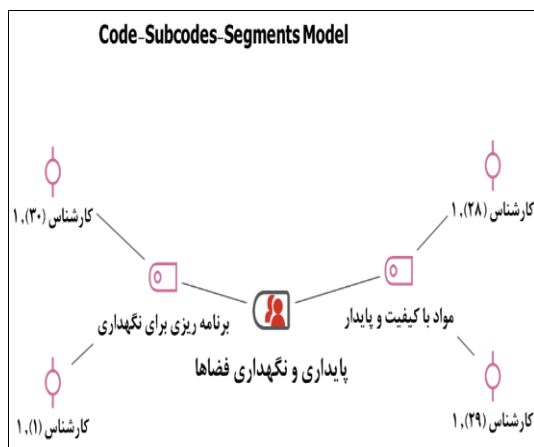
شکل ۶: عوامل وجود فضاهای سبز و باز برای کودکان مؤثر بر ایجاد فضاهای عمومی دوستدار کودک. (یافته های پژوهش)

مشارکت و ارتباط کودکان در جامعه

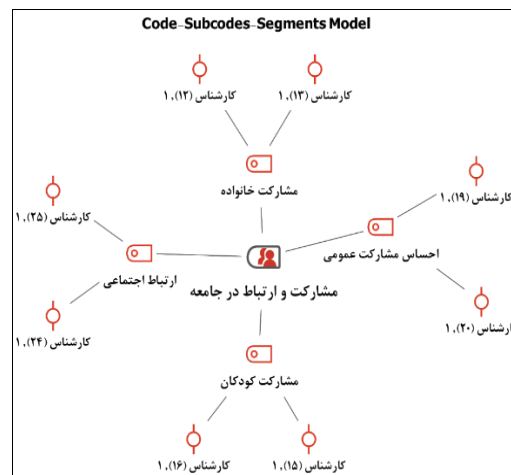
کدگذارهای مرتبط با عوامل و متغیرهای مشارکت و ارتباط کودکان در جامعه به شناسایی و استخراج ۴ عامل خردتر مرتبط منجر شد. زیر مجموعه و عوامل مشارکت و ارتباط کودکان در جامعه نشان داد که مشارکت خانواده، مشارکت کودکان با سازمان های محلی، احساس مشارکت عمومی و ارتباط اجتماعی مهم ترین عوامل افزایش مشارکت و ارتباط کودکان در جامعه و عوامل ایجاد شهر دوستدار کودک در کلان شهر اهواز در استان خوزستان می باشند. عوامل مشارکت و ارتباط کودکان در جامعه شناسایی شده با استفاده از کدگذاری های انجام گرفته در نرم افزار مکس کیودا به صورت شکل (۸) آورده شده است.

پایداری و نگهداری فضاهای کودکان

کدگذارهای مرتبط با پایداری و نگهداری فضاهای کودکان در کلان شهر اهواز با توجه به نتایج مصاحبه ها به شناسایی و استخراج ۲ عامل خردتر منجر شد. عوامل مرتبط با پایداری و نگهداری فضاهای مخصوص کودکان نشان داد که استفاده از مواد باکیفیت و پایدار در ساخت تجهیزات و برنامه ریزی برای نگهداری تجهیزات بازی کودکان مهم ترین عوامل خرد مرتبط با پایداری و نگهداری فضاهای کودکان در کلان شهر اهواز می باشند. عوامل خرد مرتبط با پایداری و نگهداری فضاهای کودکان در کلان شهر اهواز شناسایی شده با استفاده از کدگذاری های انجام گرفته در نرم افزار مکس کیودا به صورت شکل (۹) آورده شده است.

شکل ۹: عوامل پایداری و نگهداری فضاهای کودکان مؤثر بر ایجاد فضاهای عمومی دوستدار کودک

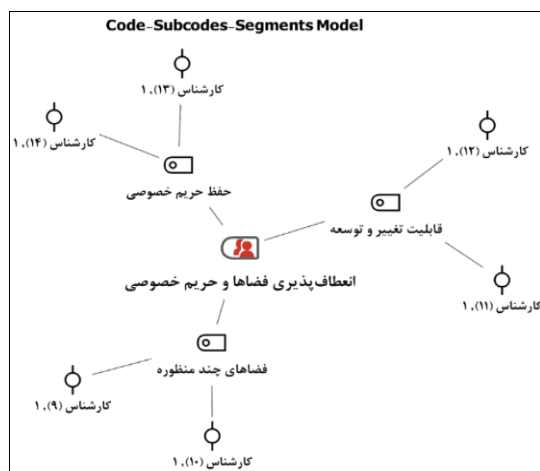
شکل ۸: عوامل مشارکت و ارتباط کودکان در جامعه مؤثر بر ایجاد فضاهای عمومی دوستدار کودک

آموزش و فرهنگ‌سازی در جامعه

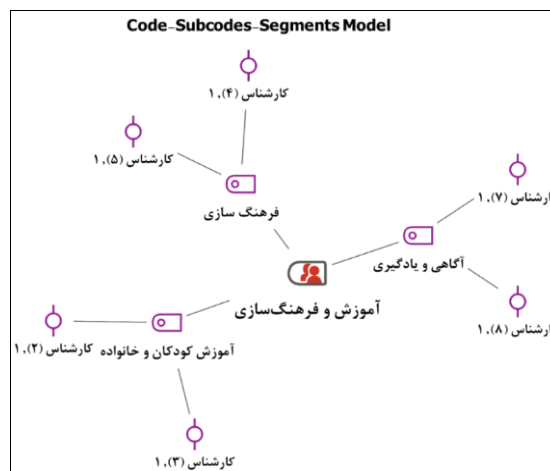
کدگذارهای مرتبط با آموزش و فرهنگ‌سازی در جامعه در شهر اهواز بر اساس مصاحبه‌ها به شناسایی و استخراج ۳ عامل خردتر منجر شد. عوامل آموزش و فرهنگ‌سازی در جامعه نشان داد که آموزش کودکان و خانواده‌ها، فرهنگ‌سازی و آگاهی و یادگیری مهم‌ترین عوامل خرد آموزش و فرهنگ‌سازی در جامعه مرتبط با ایجاد شهر خلاق در کلان‌شهر اهواز می‌باشند. عوامل شناسایی شده با استفاده از کدگذاری‌های انجام گرفته در نرم‌افزار مکس کیودا به صورت شکل (۱۰) آورده شده است.

انعطاف‌پذیری فضاها و حریم خصوصی کودکان

نهایتاً کدگذارهای مرتبط با انعطاف‌پذیری فضاها و حریم خصوصی کودکان به شناسایی و استخراج ۳ عامل خردتر منجر شد. عواملی چون فضاهای چندمنظوره، قابلیت تغییر و توسعه و حفظ حریم خصوصی و آرامش مهم‌ترین عوامل انعطاف‌پذیری فضاها و حریم خصوصی کودکان مرتبط با ایجاد شهر دوستدار کودک در شهر اهواز می‌باشند. عوامل شناسایی شده با استفاده از کدگذاری‌های انجام گرفته در نرم‌افزار مکس کیودا به صورت شکل (۱۱) آورده شده است.

شکل ۱۱. عوامل انعطاف‌پذیری فضاها و حریم خصوصی کودکان مؤثر بر ایجاد فضاهای عمومی دوستدار کودک

شکل ۱۰. عوامل آموزش و فرهنگ‌سازی در جامعه مؤثر بر ایجاد فضاهای عمومی دوستدار کودک

نتیجه گیری

تعاریف و ادبیات شهر دوستدار کودک استدلال می‌کند که پتانسیل آن‌ها به گونه‌ای بازسازی شود که نتایج را برای کودکان و بزرگسالان به طور یکسان بهبود بخشد. در واقع شهرهای دوستدار کودک و ایجاد آنها کلید تحقیق در مورد برنامه‌ریزی استراتژیک شهری است. چرا که با گسترش موج شهرنشینی در دنیا از سویی و افزونی جمعیت ازسوی دیگر، کودکان در تحولات مدرن شهری نادیده گرفته می‌شوند و لزوم توجه به آنها در شهرها بیش از پیش احساس می‌شود. در این بین فضاهای عمومی برای اجرای اصول شهر دوستدار کودک و توسعه آنها ضروری است چرا که محیط‌های مثبت و سالم نقش مهمی در حمایت از رفاه و رشد کودکان دارند. باین حال ایجاد این شهرها با چالش‌هایی روبرو است که برای رفع آنها و ایجاد شهرهای دوستدار کودک لازم است عوامل کلیدی و استراتژی‌های مؤثر بر ایجاد فضاهای عمومی دوستدار کودک بررسی و شناسایی شوند. شهر اهواز، به عنوان یکی از کلان‌شهرهای جنوبی ایران، با چالش‌های متعددی مانند آلودگی هوا، کمبود فضاهای سبز، ترافیک و مشکلات زیرساختی مواجه است. باین حال، با برنامه‌ریزی دقیق و اجرای اقدامات هدفمند، می‌تواند به یک شهر دوستدار کودک تبدیل شود؛ لذا در این پژوهش با توجه اهمیت موضوع، به ارزیابی فضاهای شهری برای کودکان بر اساس اصول شهر دوستدار کودک در کلان‌شهر اهواز پرداخته شده است.

نتایج پژوهش در مورد وضعیت مناطق، محلات و فضای شهر اهواز از نظر شاخص‌های دوستدار کودک نشان داد که محلات و فضای شهر اهواز از نظر شاخص‌های دوستدار کودک (در سه دسته نامطلوب، نسبتاً مطلوب و مطلوب) می‌توان طبقه‌بندی کرد. در شاخص‌های شهر دوستدار کودک در مناطق ۸ گانه شهر اهواز تفاوت معنی‌داری وجود دارد. به طوری که وضعیت منطقه ۶، منطقه ۷ و منطقه ۸ از نظر شاخص‌های دوستدار کودک در سطح پایینی بوده و در حد نامطلوب می‌باشد. زیرا از نظر شاخص‌هایی چون امنیت و ایمنی فضاها، دسترسی کودکان به فضاها، فضاهای سبز و باز، فضای بازی و اوقات فراغت، پایداری و نگهداری فضاها و انعطاف‌پذیری فضاها و حریم خصوصی در سطح نامطلوبی قرار دارند. وضعیت مناطق ۳ و منطقه ۵ شهر اهواز از نظر شاخص‌هایی شهر دوستدار کودک در سطح متوسط می‌باشد، به طوری که دسترسی کودکان به شاخص‌های شهر دوستدار کودک نسبتاً مطلوب است. منطقه ۱، منطقه ۲ و منطقه ۴ از نظر شهر دوستدار کودک نسبت به سایر مناطق اهواز در وضعیت بهتری می‌باشند، به نحوی که این مناطق از نظر شاخص‌های امنیت و ایمنی فضاها، دسترسی کودکان به فضاها، فضاهای سبز و باز، فضای بازی و اوقات فراغت، پایداری و نگهداری فضاها و انعطاف‌پذیری فضاها و حریم خصوصی در سطح مطلوبی قرار داشته‌اند.

نتایج موردی تحقیق در زمینه عوامل کلیدی مؤثر بر ایجاد فضاهای عمومی دوستدار کودک در کلان‌شهر اهواز نشان داد که عوامل کلیدی مؤثر بر ایجاد فضاهای عمومی دوستدار کودک در کلان‌شهر اهواز شامل امنیت و ایمنی فضاهای مخصوص کودکان، دسترسی فراگیر کودکان به فضاها، وجود فضاهای سبز و باز برای کودکان، وجود فضای بازی و اوقات فراغت کودکان، مشارکت و ارتباط کودکان در جامعه، پایداری و نگهداری فضاهای کودکان، آموزش و فرهنگ‌سازی در جامعه، انعطاف‌پذیری فضاها و حریم خصوصی کودکان و برخی عوامل خردتر طراحی ایمن، ایمنی ترافیک، روشنایی کافی، احساس امنیت، تجهیزات و فضای ایمن، دسترسی آسان، موقعیت مکانی، قابلیت پیاده‌روی، شبکه ارتباطی، فضای سبز مناسب، تنوع فضای سبز، فضا و محیط پاک، فضاهای طبیعی، فضای بازی مناسب، فعالیت‌های متنوع، اوقات فراغت، مشارکت خانواده، مشارکت کودکان با سازمان‌های محلی، احساس مشارکت عمومی، ارتباط اجتماعی، مواد باکیفیت و پایدار، برنامه‌ریزی برای نگهداری، آموزش کودکان و خانواده‌ها، فرهنگ‌سازی، آگاهی، فضاهای چندمنظوره، قابلیت تغییر و توسعه و حفظ حریم خصوصی و آرامش بوده‌اند؛ لذا برای تبدیل اهواز به یک شهر دوستدار کودک، علاوه بر به‌کارگیری عوامل ذکر شده

حاصل از نتایج این پژوهش، همکاری بین شهرداری، سازمان‌های مردم‌نهاد، خانواده‌ها و خود کودکان ضروری است. این فرایند نیازمند برنامه‌ریزی بلندمدت، تخصیص منابع و مشارکت فعال همه ذی‌نفعان است.

در راستای تبدیل شهر اهواز به یک شهر دوستدار کودک پیشنهادهای زیر ارائه و توصیه شده است:

- ❖ باتوجه‌به اینکه بیشتر مناطق شهر اهواز از نظر فضاهای دوستدار کودک در وضعیت نامطلوبی قرار دارند اولین پیشنهاد این پژوهش ایجاد فضاهای بازی و تفریحی ایمن در این شهر است، چرا که توسعه پارک‌ها و زمین‌های بازی همراه با تجهیزات بازی ایمن و متناسب با سنین مختلف در کنار افزایش فضاهای سبز و طبیعی برای بازی و تعامل کودکان با طبیعت می‌تواند در این زمینه چاره‌ساز باشد؛
- ❖ باتوجه‌به نتایج این پژوهش و اینکه آموزش و آگاه‌سازی جامعه در شهر اهواز از عوامل کلیدی شناسایی شده بود در این زمینه پیشنهاد می‌شود که جهت توسعه شاخص‌های شهر دوستدار کودک در شهر اهواز با برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای والدین و مربیان درباره نیازهای کودکان و اجرای کمپین‌های آگاه‌سازی درباره حقوق کودکان و اهمیت شهر دوستدار کودک در این شهر این عامل کلیدی محقق شود؛
- ❖ تدوین و حمایت از سیاست‌های توسعه فضاهای دوستدار کودک در شهر اهواز در جهت پیشرفت زیرساخت‌های خدمات عمومی از دیگر پیشنهادهاى اولیه دوستدار کودک در کلان‌شهر اهواز است؛
- ❖ باتوجه‌به کمبود فضاهای هنری و سبز برای کودکان در شهر اهواز، بازطراحی فضای شهر اهواز و تبدیل آن به یک باغ هنری، یک باغ کتاب و یک زمین‌بازی کودکان می‌تواند ضمن تأمین نیازهای کودکان زمینه تحقق اهداف توسعه پایدار در این شهر را ارتقا دهد؛
- ❖ بهبود سیستم حمل‌ونقل عمومی برای راحتی و ایمنی کودکان و خانواده‌ها و ایجاد مسیرهای ایمن برای دوچرخه‌سواری و پیاده‌روی کودکان باهدف کاهش آلودگی ناشی از حمل‌ونقل عمومی در شهر اهواز نیز دیگر پیشنهاد در راستای ایجاد شهر دوستدار کودک در شهر اهواز است.

حامی مالی

این مقاله حامی مالی ندارد.

سهام نویسندگان

نویسنده در انجام این پژوهش سهم برابر دارند.

تضاد منافع

نویسنده اعلام می‌دارند، هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

نویسندگان از عاملین انتشار این پژوهش تقدیر و تشکر می‌گردد.

منابع

- ۱) احمدوند، معصومه، سلطانی، زهرا و گودرزی، مجید. (۱۴۰۱). تحلیل شاخص‌های شهر دوستدار کودک در کلان‌شهر اهواز. پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری، ۱۰(۳)، ۶۳-۸۴.
<https://doi.org/10.22059/jurbangeo.2022.339123.1662>
- ۲) اعلمی، رومینا، توکلی نیا، جمیله و محمدیان مصمم، حسن. (۱۴۰۲). تحلیل تطبیقی شهرهای ایران با تأکید بر شهر دوستدار کودک مطالعه موردی: کلان‌شهرهای تهران و اصفهان. مجله آمایش جغرافیایی فضا، ۱۳(۴)، ۱۰۳-۱۱۸.
<https://doi.org/10.30488/gps.2024.430897.3704>
- ۳) براتی، غلامرضا، احمدی، محمود، رحمتی، فائزه (۱۳۹۹) آسیب شناسی آب و هوایی پل‌های عابر پیاده در کلانشهر تهران. فصلنامه جغرافیا، ۱۸(۶۷) ۷۰-۸۱
<https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.27172996.1399.18.4.5.6>
- ۴) حاجی‌زاده، آزاده، سرور، رحیم، فرجی‌راد، عبدالرضا (۱۳۹۶) تحلیل روند تحقق‌پذیری شهر همیار کودک (CFC) مطالعه موردی: شهر شیراز. فصلنامه جغرافیا، ۱۵(۵۵) ۲۰-۱
- ۵) شاهی پور، سونا، توکلان، علی، سرور، رحیم (۱۳۹۸) تحلیل رابطه میان عدالت فضای شهری از طریق راهبردهای مناسب سازی شهری با رفاه حال سالمندان در فضاهای مختلف شهری (مطالعه موردی: منطقه سه تهران). فصلنامه جغرافیا، ۱۷(۶۳) ۹۱-۷۶
- ۶) صابری فر، رستم. (۱۴۰۲). تحلیل عوامل تأثیرگذار در طراحی عناصر فضاهای شهری دوستدار کودک با بهره‌گیری از نقشه کودکان (نمونه موردی: پارک‌ها و زمین‌های بازی شهر مشهد). جغرافیا و آمایش شهری منطقه‌ای، ۱۳(۴۷)، ۱۸۳-۲۱۴.
<https://doi.org/10.22111/gaij.2023.4575>
- ۷) عابدینی، اصغر، حسین‌زاده، رضا و بلالی، مهدی. (۱۴۰۳). ارتقای فضاهای شهری دوستدار کودک بر مبنای مدل حق به شهر مطالعه موردی: محله سرداران ارومیه. مجله شهر پایدار، ۷(۳)، ۳۹-۵۸
<https://doi.org/10.22034/jsc.2024.455779.1777>
- ۸) عبدالهی، علی‌اصغر، آذر نوش، فروغ. (۱۴۰۱). ارزیابی فضاهای شهری برای کودکان بر اساس اصول شهر دوستدار کودک (مطالعه موردی: شهر کرمان). جغرافیای اجتماعی شهری، ۱۹(۱)، ۷۷-۹۶.
<https://doi.org/10.22103/JUSG.2022.2062>
- ۹) فرخی، شیفته، جلیلی صدرآباد، سمانه و مفیدی شمیرانی، سید مجید. (۱۴۰۳). بررسی کیفیت محیطی فضاهای همگانی دوستدار کودک و دسترسی پیاده کودکان به آن؛ نمونه مطالعاتی شهر صحنه کرمانشاه. فصلنامه علمی پژوهش‌های بوم‌شناسی شهری، ۱۵(شماره ۴ (پیاپی ۳۷))، ۱-۲۱.
<https://doi.org/10.30473/grup.2023.63432.2695>
- ۱۰) فصیحی، حبیب‌اله، پرزادی، طاهر (۱۴۰۲). ارزیابی تطبیقی کیفیت محیط در بافت ناکارآمد شهر تهران مورد مطالعه: (محله‌های ناحیه ۳ از منطقه ۱۷ شهرداری تهران) فصلنامه جغرافیا، ۲۱(۷۹) ۳۶-۲۱
- ۱۱) کربلایی حسینی غیاثوند، ابوالفضل، سهیلی، جمال‌الدین. (۱۳۹۲). بررسی ویژگی‌های شهر دوست داشتنی از نگاه کودکان (مطالعه موردی: منطقه دو شهرداری قزوین). فصلنامه مطالعات شهری، ۳(۹)، ۵۹-۶۸.
- ۱۲) کمالی، مارال، صالحی مرزبجانی، سعید و تیموری، محمود. (۱۴۰۳). تبیین کاربست رویکرد شهر دوستدار کودک در طراحی فضای باز مجتمع مسکونی مهر جهت ارتقا امنیت کودکان نمونه مطالعاتی: مسکن مهر وحدت شیراز. معماری و شهرسازی پایدار، ۱۲(۱)، ۱۵۱-۱۶۶.
- ۱۳) کیانی، اکبر، اسماعیل‌زاده کواکی، علی. (۱۳۹۱). تحلیل و برنامه‌ریزی «شهر دوستدار کودک» (CFC) از دیدگاه کودکان. نشریه باغ نظر، ۹(۲۰)، ۵۱-۶۲.
[jsaud.2024.10637.2210/051.10](https://doi.org/10.22103/JUSG.2022.2062)
- ۱۴) مرکز آمار ایران (۱۳۹۵)، سرشماری عمومی نفوس و مسکن
- ۱۵) مغانی رحیمی، بهنام (۱۳۹۹). امکان‌سنجی برنامه ریزی شهر سالم با رویکرد توسعه پایدار (مناطق چهارگانه شهر کرمان). فصلنامه جغرافیا، ۱۸(۶۷) ۱۴۱-۱۳۱
<https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.27172996.1399.18.4.10.1>

۱۶) مهدی‌زاده، نسرین، قربانیان، جبرائیل؛ برنا، رضا؛ مرشدی، جعفر و نیل ساز، حمید. (۱۴۰۳). تدوین مدلی از شهرهای کم کربن به منظور کاهش تغییرات آب و هوایی و توسعه پایدار (مطالعه موردی کلانشهر اهواز)، فصلنامه جغرافیا، ۲۲(۸۳): ۱۴۱-۱۲۳

<https://doi.org/10.22034/iga.2024.2043983.1339>

۱۷) وفاداری کمارعلیا، داود، نظم فر، حسین، حامی، احمد، یزدانی، محمدحسن (۱۴۰۳) بازشناسایی شاخص‌های زیبایی‌شناسی منظر شهری. فصلنامه جغرافیا ۲۲(۸۲): ۱۴۴-۱۴۹

<http://doi.org/10.22034/iga.2024.2036141.1318>

۱۸) ویسیا، اسماعیل، حسینی سیاه گلی، مهناز و دامن باغ، صفیه. (۱۴۰۳). تحلیلی بر شاخص‌های شهر دوستدار کودک با تأکید بر فضاهای ورزشی کودک (مطالعه موردی: شهر اهواز). جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، ۲۲(۳): ۱۰-۳۲.

<https://doi.org/10.22067/jgrd.2024.89468.1464>

- 19) Brown, C., de Lannoy, A., McCracken, D., Gill, T., Grant, M., Wright, H., & Williams, S. (2019). Child-friendly cities. *Cities & Health*, 3(1-2), 1-7.
- 20) Bruning, M. R., & Doek, J. E. (2021). Characteristics of an effective child protection system in the European and international contexts. *International journal on child maltreatment: research, policy and practice*, 4(3), 231-256.
- 21) Canbulut, T., & Çakırca, S. İ. (2025). Social equality of children in the context of social and political participation with the capability approach. *Cities*, 158, 105-122.
- 22) Cappa, C., & Petrowski, N. (2020). Thirty years after the adoption of the Convention on the Rights of the Child: Progress and challenges in building statistical evidence on violence against children. *Child Abuse Negl*, 110(Pt 1), 104-118.
- 23) Dongnan, F. U. (2021). Build a new standard system that serves children's growth space-friendly. *China Constr*, 11, 22-25.
- 24) Erzak, N. W., Tahir, M. I., & Hutasoit, I. (2025). Implementation of Special Protection Policy in Child-Friendly City Program in Banda Aceh City, Aceh Province. *INFOKUM*, 13(02), 210-226.
- 25) Fan, J., Zheng, B., Liu, J., Tian, F., & Sun, Z. (2024). Research on child-friendly evaluation and optimization strategies for rural public spaces. *Buildings*, 14(9), 2948-2959.
- 26) Glos, A. (2025). Children's right to play in times of war. *Bioethics*, 39(1), 26-40.
- 27) González-Carrasco, M. (2024). Child Friendly Cities. In *Encyclopedia of Quality of Life and Well-Being Research* (pp. 752-755). Cham: Springer International Publishing.
- 28) Karamova, N., Khayrullayeva, N., Guliyeva, N., Ganbarli, U., Mustafazade, N., Aliyeva, S., & Mammadli, R. (2025). Comparative Study of Indicators of Mental Development of Primary School Children Living in Mountainous, Foothill and Coastal Areas. In *BIO Web of Conferences* (Vol. 151, p. 04015). EDP Sciences.
- 29) Lu, P., & van Ameijde, J. (2025). The impact of high-density urban environments on children's play, a systematic review of current insights. *Cities & Health*, 1-20.
- 30) O'Connor, D., Lynch, H., & Boyle, B. (2021). A qualitative study of child participation in decision-making: Exploring rights-based approaches in pediatric occupational therapy. *Plos one*, 16(12), 975-988.
- 31) Ortigoza, A., Alazraqui, M., Braverman-Bronstein, A., Caiaffa, W. T., Cartagena, D., Crespo, G., & Vert, C. (2023). Why do we need an urban health agenda that prioritizes children and adolescents in Latin America?. *Cities & health*, 7(1), 71-80.
- 32) Payà Rico, A., & Bantulà Janot, J. (2021). Children's right to play and its implementation: A comparative, international perspective. *Journal of new approaches in educational research*, 10(2), 279-294.
- 33) Powell, R. (2024). Child-Friendly Cities and Communities: opportunities and challenges. *Children's Geographies*, 25(10), 1-14.
- 34) Rakhimova, N., McAslan, D., & Pijawka, D. (2022). Measuring child-friendly cities: developing and piloting an indicator assessment tool for sustainable neighborhood planning. *Journal of Urbanism: International Research on Placemaking and Urban Sustainability*, 1-27.
- 35) Sapsağlam, Ö., & Eryılmaz, A. (2024). Building Child-Friendly Cities for Sustainable Child Development: Child-Friendly City Scale-Child Form. *Sustainability*, 16(3), 1228.

- 36) Wilhelmsen, T., Øvreås, S., Roll-Hansen, H., Bjercknes, A.-L., & Thorrud, S. (2023). Developing child-friendly cities: Young children's participation in urban planning. *Journal of Childhood, Education & Society*, 4(3), 274–290.
- 37) Yang, Y., Wang, Q., Wu, D., Hang, T., Ding, H., Wu, Y., & Liu, Q. (2024). Constructing child-friendly cities: Comprehensive evaluation of street-level child-friendliness using the method of empathy-based stories, street view images, and deep learning. *Cities*, 154, 105-115.
- 38) Yoo, D. U., Lee, S., & Park, S. H. (2021). A study on international comparison and improvement measures for child-friendly city indicators for improving spatial welfare of children. *Journal of the Architectural Institute of Korea*, 37(10), 137-147.